

KARTA PRZEDMIOTU

Prowadzący: Dr Anna Borowicz				
Nazwa przedmiotu: Filozofia polska XIX i XX wieku.				
Rodzaj zajęć: Wykłady, prowadzone dla III roku filozofii licencjackiej na kierunku filozofii stacjonarnej w semestrze zimowym i letnim w r. akad. 2008/ 2009.				
Punkty ETCS:	Rok studiów:	Liczba godzin:	Studia (właściwe podkreślić)	
5	III	60 (30 w sem. zim. + 30 w sem. letnim)	<u>dzienne</u>	zaoczne
Lp.	Konspekt przedmiotu:			
	<p>Celem zajęć jest: a. Przedstawienie najbardziej reprezentatywnych zjawisk w polskiej filozofii ostatnich 200 lat; b. Ukazanie ich związków z filozofią europejską i amerykańską, oraz oddziaływania poza Polską; c. Umieszczenie problemów i osiągnięć omawianej filozofii w polskim kontekście historycznym i kulturowym. Przegląd zagadnień:</p>			
1.	<p><u>Polska filozofia romantyczna:</u> 1.1 Spór wczesnych zwolenników romantyzmu w filozofii polskiej ze spadkobiercami Oświecenia: J. K. Szaniawski, J. Gołuchowski i M. Mochnacki przeciwko myśli braci Śniadeckich, estetyce neoklasycyzmu, a w przypadku Mochnackiego – całej rzeczywistości Królestwa Polskiego. Udział idealizmu Fichteńskiego i Schellingańskiego w myśli wczesnego romantyzmu w Polsce. Jej prekursorstwo wobec mesjanizmu i filozofii narodowej. Zagadnienie narodu i państwa, znaczenie dla późniejszej myśli niepodległościowej. 1.2 Mesjanizm polski: metafizyka J. M. Hoene – Wrońskiego i jego historiozofia, zestawiona z filozofią bytu i dziejów A. Cieszkowskiego. Znaczenie Wrońskiego dla metafizyki w Polsce I poł XIX w. Wpływ Cieszkowskiego na myśl II poł. XIX w. (neomesjanisci galicyjscy). Jego związki z filozofią niemiecką i francuską, miejsce w ruchu młodoheglovskim. 1.3. Antyfilozoficzna odmiana mesjanizmu – A. Towiański i A. Mickiewicz. 1.4 C. K. Norwid – personalizm, aksjologia i filozofia dziejów. Polemika z mesjanizmem i pozytywizmem. Presymbolizm Norwida a współczesna hermeneutyka symbolu. Znaczenie dla literatury i filozofii poł. XX w. – zwłaszcza dla K. Wojtyły i J. Tischnera.</p>			
2.	<p><u>Pozytywizm:</u> 2.1 Prepozytywizm J. Supińskiego: ekonomia jako „fizjologia społeczna”, koncepcja „pra – prawa” i „zasobu”. Krytyka metafizyki romantycznej i myśli Supińskiego z punktu widzenia falsyfikacjonizmu K. R. Poppera. Supiński i Comte. Ekonomia jako podstawa teorii cywilizacji, odniesiona do polskich warunków, jej wpływ na myśl socjalistyczną w Polsce (B. Limanowski) i narodowodemokratyczną (St. i Wł. Grabscy). 2.2 Pozytywizm A. Świętochowskiego: pozytywizm jako ideologia społeczna. Znaczenie angielskiego „pierwszego pozytywizmu” dla „młodych” lat 70. XIX w.; Świętochowski jako propagator neokantyzmu F. A. Langego, Schopenhauera i pierwszych na polskim gruncie badaczy i działaczy marksistowskich. Polemika z socjalizmem i jego koncepcją rewolucji po 1905 r. A. Świętochowski jako prekursor badań nad pochodzeniem moralności, a także badacz i krytyk utopii. 2.3. Koncepcja dziejów narodu i konserwatyzm społeczny M. Bobrzyńskiego na tle krakowskiej szkoły historycznej. 2.4. Filozoficzne założenia i konsekwencje systemu socjologii L. Gumplowicza.</p>			
3.	<p><u>Modernizm:</u> 3.1 Manifesty St. Przybyszewskiego i jego koncepcja „nagiej duszy” trawestacje</p>			

	Nietzchego i idei polskiej literatury romantycznej. 3.2. Syntezy, dotyczące ludzkiego świata tworzone z punktu widzenia filozofii człowieka (Wł. Garfein - Garski, F. Młynarski, M. Kozłowski); 3.3. Podstawy nauki o cywilizacji: E. Majewski, F. Koneczny. 3.4. Ewolucja myśli S. Brzozowskiego (walka o światopogląd. filozofia czynu, f. pracy, f. twórczości). 3.4. Filozofia kultury i metodologia socjologii F. Znanieckiego. 3.4. Od personalizmu do katastrofizmu – myśl M. Zdziechowskiego. 3.5. Podobieństwa i różnice między antropologizmem Brzozowskiego i Znanieckiego. Fascynacja modernizmem katolickim u Brzozowskiego i Zdziechowskiego. Znaczenie Nietzchego, systemu Bergsona i pragmatyzmu dla tych trzech myślicieli. Prekursorstwo refleksji Brzozowskiego wobec neoheglizmu, egzystencjalizmu, a nawet – filozofii dialogu. Wpływ Brzozowskiego, Znanieckiego i Zdziechowskiego na kulturę polską XX wieku.
4.	<u>Szkoła lwowsko – warszawska:</u> 4.1. Historia, podział na okresy. 4.2. K. Twardowski jako założyciel szkoły: teoria poznania i przygotowanie realistycznej metafizyki. (<i>O treści i przedmiocie przedstawię, O czynnościach i wytworach, O tzw. prawdach względnych</i>). Model naukowości filozofii u K. Twardowskiego, poglądy na możliwość skonstruowania naukowej metafizyki. Wykłady z etyki. 4.3. K. Ajdukiewicz – refutacja metafizyki na gruncie filozofii języka. Radykalny konwencjonalizm, filozofia semantyczna, radykalny empiryzm. 4.4. A. Tarski i semantyczna koncepcja prawdy. 4.5. Reizm i etyka niezależna T. Kotarbińskiego. 4.6. Model nauk społecznych St. Ossowskiego. 4.7. M. Ossowskiej koncepcja nauki o etyce. 4.8. Porównanie szkoły lwowsko – warszawskiej ze stanowiskami w obrębie brytyjskiej filozofii analitycznej do poł. XX w.. Szkoła na tle rozmaitych kontynuacji dorobku F. Brentana. Znaczenie szkoły dla światowej i polskiej filozofii XX wieku. 4.8. Koło Krakowskie, czyli zastosowanie koncepcji J. Łukaszczyka do interpretacji myśli św. Tomasza i reformy tomizmu (J. Bocheński, T. Korcik, J. Salamucha, J. F. Drewnowski).
5.	<u>Fenomenologia R. Ingardena:</u> 5.1. Metody fenomenologii Ingardenowskiej wobec fenomenologii transcendentnej E. Husserla. 5.2. Teoria literatury. 5. 3. Ontologia. 5. 4. Aksjologia. 5.5. Znaczenie filozofii Ingardena w Polsce I i II poł. XX w.; uczniowie.
6.	<u>Historiozofia i monadyzm biologiczny S. I. Witkiewicza na tle tendencji w filozofii I poł. XX w.. 6.1 Teoria przeżyć metafizycznych:</u> 6.2. Witkacy i egzystencjalizm. Przyczyny renesansu filozofa w II poł. XX w..
7.	<u>Marksizm jako urzędowa filozofia po 1945 r., jego dekompozycja i konsekwencje tego procesu dla filozofii kultury:</u> 7.1. Marksizm jako socjo – kosmiczna koncepcja Wszechświata. 7.2. Ruch rewizjonistyczny z lat 1955 – 1968. 7.3. Konsekwencje przewyciężenia marksizmu dla filozofii kultury w Polsce.
8.	<u>Tomizm egzystencjalny na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim:</u> 1.1. Metafizyka M. A. Krapca, badania historyczno – filozoficzne i antropologiczne S. Swieżawskiego, logika norm J. Kalinowskiego, przełamanie hegemonii metafizyki przez teorię poznania A. B. Stępnia. 1.2. Neotomizm w Polsce wobec fenomenologii R. Ingardena i stanowiska przedstawicieli Koła Krakowskiego (J. Bocheńskiego i J. F. Drewnowskiego).
9.	<u>Filozofia człowieka i aksjologia K. Wojtyły.</u>
10.	<u>Aksjologia i filozofia dramatu J. Tischnera:</u> 10.1. koncepcja „ja – aksjos” i myślenie według wartości, związki z hermeneutyką symbolu i metafory P. Ricoeura.. 10.2. Koncepcja Ja i osoby w wydanych w 2006 r. <i>Studiach z fenomenologii świadomości</i> (prace: doktorska z 1963 r. i habilitacyjna z 1972 r.). 10.3. Filozofia dramatu jako rezultat interpretacji Levinasa w obrębie tradycji augustyńskiej. 10.4. Tischnerowska refleksja o pracy i jej krytyka z pozycji neoliberalnych (M. Dzielski).
11.	<u>Neoliberalizm w Polsce w latach 1975 – 1989:</u> 11.1. Eseistyka B.Łagowskiego, M.

12.	<p>Dzielskiego, R. Legutki, M. Kunińskiego – przedstawiciele krakowskiej szkoły neoliberalnej (UJ, później także – Krakowskie Towarzystwo Przemysłowe).11.2. Nawiązania do teorii poznania i cywilizacji twórców neoliberalizmu: L. von Misesa i F. Hayeka w polskiej myśli liberalnej.</p> <p><u>Z. Bauman – krytyka nowoczesnego społeczeństwa i państwa, oraz ponowoczesnego społeczeństwa:</u> 12.1. <i>Nowoczesność i Zagłada</i> – ludobójstwo jako wynik nowoczesnego ideału racjonalistycznego. Teoria „państwa ogrodniczego” i rola kultu nauki podczas ostatnich 200 lat jako najważniejsze czynniki mechanizmów wykluczenia w tym okresie. 12.2. <i>Śmierć i nieśmiertelność</i> – egzystencjalne źródła konfliktu między jednostką i zbiorowością. 12.3. Krytyka społeczeństw ponowoczesnych i procesu globalizacji. 12.4. Levinasowski impuls moralny jako podstawa etyki. 12.5. Myśl E. Abramowskiego, <i>Akumulacja kapitału</i> R. Luksemburg i koncepcja buntu A. Camus jako czynniki, kształtujące refleksję Baumana.</p>
-----	--

Literatura, wykorzystana do przygotowywania zajęć:

Podręczniki: 1. *Polska myśl filozoficzna i społeczna*: t. I pod red. A. Walickiego, KiW, Warszawa 1977; t. II pod red. B. Skargi, KiW, Warszawa 1978; t. III pod red. A. Walickiego, KiW, Warszawa 1979.

2. S. Borzym, H. Floryńska, B. Skarga, A. Walicki, *Dzieje filozofii polskiej 1815 – 1918*, PWN, Warszawa 1982 i wyd. nast.

3. W. Wąsik, *Romantyzm*. IW "PAX", Warszawa 1966.

4. J. Wocial, *Wstęp: Znanieckiego filozofia wartości* [w:] F. Znaniecki, „*Myśl i rzeczywistość*” i inne pisma filozoficzne, PWN, Warszawa 1987, s. VII – LXXXIV.

5. J. Woleński, *Filozoficzna szkoła lwowska – warszawska*, PWN, Warszawa 1984.

6. W. Tyburski, R. Wiśniewski, *Polska filozofia analityczna z kręgu szkoły lwowsko – warszawskiej*, Wyd. UMK, Toruń 1999.

7. B. Ogrodnik, *Ingarden*, „Wiedza Powszechna”, Warszawa 2000, s. rozdziały: *Wybrane elementy ontologii* s. 15 – 80; *Antropologia filozoficzna i etyka*, s. 114 – 123.

8. W. Mackiewicz (red.), *Polska filozofia powojenna*, „Scholar”, Warszawa 2001 (większość zamieszczonych tam biografów była publikowana w „Edukacji Filozoficznej”, począwszy od nr 26).

Lektury: Pełniejszy wykaz tekstów źródłowych został przedstawiony we wcześniejszym wykazie celów i treści programowych tego przedmiotu (dostępny w Bibliotece IFSiD). Tu ograniczam się tylko do podania tekstów oryginalnych, niezbędnych do przygotowania do egzaminu:

1. Wybór pism A. Cieszkowskiego [w:] *700 lat myśli polskiej*, t. 5 pod red. A. Walickiego, Warszawa 1977, s.
2. S. Brzozowski, *Anty – Engels, Alfred Loisy i filozofia modernizmu katolickiego* [w:] Tenże, *Idee. Wstęp do filozofii dojrzałości dziejowej*. Wstęp i oprac. A. Walicki, Wyd. Literackie, Kraków 1990, s. 287 – 382; 432 – 456.
3. K. Ajdukiewicz, *Język i znaczenie, Obraz świata i aparatura pojęciowa, Problemat transcendentnego idealizmu w sformułowaniu semantycznym* [w:] Tenże, *Język i poznanie*, PWN, Warszawa 1985, s. 145 – 195; 264 – 277 (można korzystać z innych wydań).
4. R. Ingarden, *O odpowiedzialności i jej podstawach ontycznych*, [w:] Tenże, *Książeczka o człowieku*, Wyd. Literackie, Kraków 1987, s. 71 – 169 (i inne wydania).
5. J. Tischner, *Filozofia dramatu. Wprowadzenie* (kilka wydań w Wyd. ZNAK). Wstęp i rozdziały: „*Wydarzenie spotkania, Odpowiedź na pytanie, czyli wzajemność, Błądzenie* (A. *Błądzenie w żywiole piękna*, B. *Błądzenie w żywiole prawdy*).

Wymagania, stawiane przy zaliczeniu przedmiotu / zasady zaliczenia: Obecność na wykładach, niezbędna do uzyskania zaliczenia; egzamin: opanowanie zagadnień, będących przedmiotem wykładu, rozszerzonych o ujęcie podręcznikowe i wybrane, podane teksty źródłowe (ustna forma sprawdzenia tych wiadomości), przygotowanie

**własnego tematu z filozofii polskiej dwóch ostatnich stuleci (lista propozycji ulegnie
niebawem nowelizacji, można też zgłosić samodzielnie własny temat).**

**Termin zaliczenia / egzaminu: W semestrze zimowym: zaliczenie na końcowych
zajęciach przed sesją, w semestrze letnim – egzamin podczas sesji.**